

30. september 2004

Ríkisreikningur 2003

[Ríkisreikningur](#) fyrir árið 2003 hefur nú verið birtur. Hér verður gerð grein fyrir helstu niðurstöðum reikningsins og samanburði við fyrra ár.

Niðurstöðutölur ríkisreiknings fyrir árið 2003 sýna 6,1 milljarðs króna halla á rekstri ríkissjóðs samanborið við 8,1 milljarðs króna halla árið á undan. Þegar afkoman er skoðuð án tilfallandi liða eins og eignasölu, lífeyrisskuldbindinga og afskrifta á skattkröfum kemur fram 1,1 milljarðs króna halli sem er í meginatriðum í samræmi við forsendur fjárlaga að viðbættum tvennum fjáráukalögum.

Niðurstaða ríkisreiknings 2003

í millj. kr.	Reikningur 2003	Fjárlög/ Fjáráukalög 2003	Frávik		Reikningur 2002
			Fjárhæð	%	
Tekjur samtals	274.574	280.589	-6.015	-2,1	259.21
Gjöld samtals	280.712	277.422	3.29	1,2	267.332
Tekjur umfram gjöld	-6.137	3.167	-9.304	.	-8.121
Tekjur umfram gjöld af venjubundinni starfsemi	-1.074	-1.218	-144		6.503
Lánsfjárförnuður	3.406	3.706	-303	.	-14.643

Rekstur ríkissjóðs skilaði 3,4 milljarða króna lánsfjárafgangi, umfram 8,6 milljarða greiðslur vegna lífeyrisskuldbindinga, sem er verulegur viðsnúningur frá fyrra ári en þá var 14,6 milljarða króna lánsfjárför. Ríkissjóður nýtti lánsfjárafgang ársins til að greiða niður langtímaskuldir. Aðstæður á innlendum skuldabréfamarkaði voru jafnframt nýttar til að lækka erlendar skuldir og auka vægi innlendra skulda. Þannig voru erlendar skuldir greiddar niður um 18 milljarða á árinu og námu þær 20,3% af landsframleiðslu í árslok 2003 í stað 23,4% árið áður. Tekin lán ríkissjóðs námu 277 milljörðum króna í lok árs 2003 eða 34,2% af landsframleiðslu samanborið við 36,1% í árslok 2002.

Hlutdeild erlends vinnuafis við stóriðjuframkvæmdir

Nokkur umræða hefur verið að undanförunu um vægi innlends og erlends vinnuafis við virkjunarframkvæmdir. Í þessu samhengi hefur meðal annars verið bent á að vægi erlends vinnuafis sé mun meira en upphaflegar áætlanir hafi gert ráð fyrir.

Af þessu tilefni er rétt að rifja upp hvaða forsendur voru fyrir fyrri áætlunum og hvað hefur breyst. Fyrstu áætlanir um efnahagsleg áhrif stóriðjuframkvæmda á Austurlandi voru unnar af Þjóðhagsstofnun á árunum 2000-2002. Fjármálaráðuneytið birti síðan í ársbyrjun 2003 fyrstu greinargerð sína um áhrif stóriðjuframkvæmda bæði á Austurlandi og vegna stækkunar Norðurláls. Í öllum þessum skýrslum var stuðst við upplýsingar frá undirbúningsaðilum framkvæmdanna sem gerðu ráð fyrir að um 75% starfsmanna yrðu íslenskir.

Hér var vissulega rennt nokkuð blint í sjóinn en fjármálaráðuneytið taldi eðlilegra að ganga út frá þeim hugmyndum sem þessir aðilar höfðu um skiptingu vinnuafisins frekar en að setja fram eigin áætlanir. Hins vegar var í

skýrslu ráðuneytisins fjallað sérstaklega um áhrif hugsanlegra frávika frá forsendunni um 25% hlutdeild erlends vinnuafis, meðal annars á verðbólgu. Í því fráviksdæmi var reiknað með 50% erlendra hlutdeild. Slíkt fráviksdæmi var einnig tilgreint í Þjóðhagsráðuneytisins vorið 2003.

Þessi forsenda hefur síðan smám saman verið að breytast og í síðustu Þjóðhagsráðuneytisins í maí 2004 var miðað við að erlent vinnuafli yrði að meðaltali um 44%. Í Þjóðhagsráðuneytisins sem birtist 1. október nk. er reiknað með jafnri skiptingu innlends og erlends vinnuafis á framkvæmdatíma. Rétt er að benda á að hér er miðað við allar framkvæmdir vegna virkjana og álversbygginga sem tengjast bæði Fjarðaáli og Norðuráli.

Vanmetur OECD útgjöld Íslendinga til menntamála?

Samkvæmt nýlegri skýrslu OECD námu heildarútgjöld Íslendinga til menntamála um 6,7% af vergri landsframleiðslu árið 2001. Ísland var þá í 4. sæti OECD ríkjana og hafði færst upp um tvö sæti frá árinu áður. Ýmislegt bendir til að útgjöld ríkis og sveitarfélaga hér á landi séu vanmetin í skýrslunni og að Ísland hafi ráðstafað 7,2% af landsframleiðslu til menntamála árið 2001 og verið í 2. sæti.

OECD byggir úttekt sína á upplýsingum frá Hagstofu Íslands sem er um þessar mundir að yfirfara flokkun útgjalda til menntamála með tilliti til alþjóðlegra staðla og breytinga á menntastofnunum á síðustu árum. Samanburður milli landa getur verið gagnlegur en hann er einnig varasamur vegna þess að menntakerfi og skipulag þjónustu á sviði menntamála er mismunandi eftir löndum og reikningshald stofnana ekki sniðið sérstaklega að þörfum hagskýrslusmiða. Það getur því verið flókið að finna nákvæmlega réttar tölur.

Samkvæmt úttekt OECD er áætlað að íslenska ríkið hafi varið 19,7 milljörðum króna til menntamála árið 2001. Athugun á ríkisreikningi bendir til að útgjöld ríkisins til menntamála það ár geti verið vantalín um að minnsta kosti 1,8 milljarða króna. Mestu munar um útgjöld til háskólastigsins m.a. vegna stofnkostnaðar háskóla, aðildar að áætlunum Evrópusambandsins á sviði rannsókna, þróunar og menntamála, rannsóknarsjóða og rannsóknarstofnana, þess hluta útgjalda Landspítala-Háskólasjúkrahúss sem er vegna kennsluhlutverks hans og útgjalda Landsbókasafns Íslands-Háskólabókasafns vegna þjónustu við nemendur. Einnig gæti verið rétt að telja hluta af útgjöldum sveitarfélaga vegna leikskóla til menntamála í stað þess að telja þau öll til félagsmála. Útgjöld sveitarfélaga til leikskóla námu 6,4 milljörðum króna árið 2001. Sé 2 milljörðum vegna leikskólanna bætt við er niðurstaðan sú að Íslendingar hafi varið 7,2% af vergri landsframleiðslu árið 2001 til menntamála og verið í öðru sæti ásamt Bandaríkjamönnum.

Í úttekt OECD er tekið fram að Íslendingar hafi varið 0,9% af vergri landsframleiðslu til háskólastigsins. Með framangreindum breytingum verður hlutfallið rúmlega 1% og líðlega 1,3% þegar útgjöld ríkisins vegna Lána sjóðs íslenskra námsmanna eru tekin með. Því má svo bæta við að útgjöld ríkisins til menntamála hafa aukist umtalsvert á síðustu árum eða úr 2,89% af vergri landsframleiðslu árið 2001 í 3,06% samkvæmt fjárlögum yfirstandandi árs. Ef bæði sveitarfélögin og heimilín í landinu hafa aukið útgjöld sín til menntamála um sama hlutfall og landsframleiðslan hefur vaxið er líklegt að heildarútgjöld Íslendinga til menntamála verði um 7,4% af landsframleiðslu á yfirstandandi ári. Réttar tölur munu koma í ljós þegar Hagstofan hefur endurskoðað flokkun útgjaldanna.

Tekjur ríkissjóðs jan-júlí		
12 mánaða breytingar, %	2002-2003	2003-2004
Skatttekjur alls	5,2	12,7
Skattar á tekjur og hagnað	0,8	11,7
Tryggingagjöld	8,3	10,5
Eignarskattar	-15,8	18,4
Veltuskattar	9,6	13,7
Tekjur alls	12,2	2,0

Gjöld ríkissjóðs jan-júlí		
12 mánaða breytingar, %	2002-2003	2003-2004
Almenn mál	1,9	1,7
Félagsmál	11,4	15,6
Atvinnumál	5,6	0,5
Vaxtagjöld	-22,3	-13,5
Önnur útgjöld	15,9	-1,4
Gjöld alls	6,2	8,8

Afkoma ríkissjóðs jan-júlí		
M.kr.	2003	2004
Handbært fé frá rekstri	-15.978	-15.072
Hr. lánsfjárförnuður	1.805	-12.711
Alborgun lána	-18.021	-29.142
Br. lánsfjárförnuður	-20.591	-46.229
Lántökur	24.245	39.386
Greiðsluafkoma	3.654	-6.843

Ýmsar hagtölur		
12 mánaða breytingar, %	2003	2004
Verðbólga - september	2,2	3,4
Kjarnaverðb. I - september	3,0	2,8
Launavísitala - ágúst	5,7	5,2
Heildarvelta janúar-júní	-1,3	9,3
Smá, velta janúar-júní	0,4	5,3
Atvinnuleysi - ágúst	2,7	2,9